

บทที่ 1

บทนำ

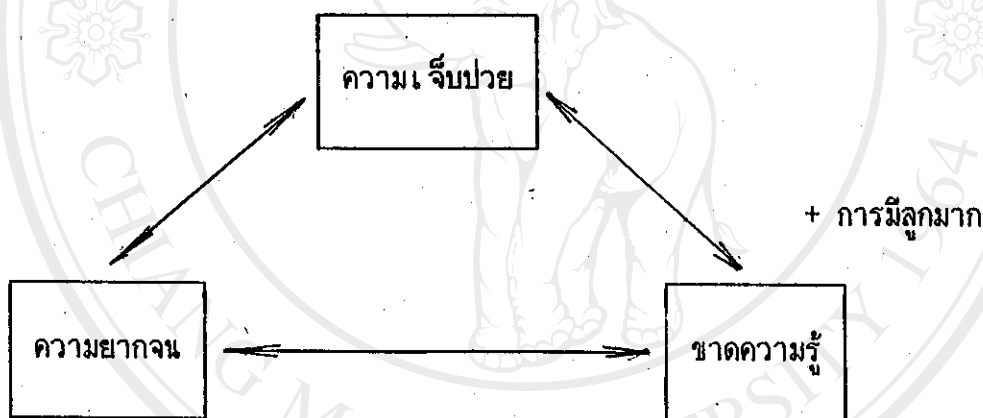
ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายแห่งชาติด้านสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2530) เน้นที่การให้ความสำคัญของการพึ่งตนเอง และการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อมุ่งไปสู่สภาวะสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชนชาวไทยก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าความเจ็บป่วยหลายอย่างที่ประชาชนสามารถป้องกันบรรเทาอาการเบื้องต้นให้ทุเลาลงได้กลับเป็นปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น โรคท้องร่วง (Diarrheal diseases) เป็นโรคที่เป็นสาเหตุของการตายหนึ่งในสิบอันดับแรกของประเทศไทย จากข้อมูลของกองสถิติกระทรวงสาธารณสุข (2533) พบว่า ใน 5 ปีที่ผ่านมา โรคท้องร่วงมีอัตราตายต่อประชากร 100,000 คน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ถึง 2531 ดังนี้ 4.8 3.8 4.0 4.9 และ 3.7 ตามลำดับ เป็นต้น ทั้งๆ ที่เรามีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งงานส่วนใหญ่คือการขายยาของกองทุนยา แต่กองทุนยาก็มิใช่เป็นแหล่งที่ประชาชนจะหาซื้อยา เพื่อรักษาตนเองเพียงแห่งเดียว ยังมีร้านขายยาอื่นอีกมากในระดับหมู่บ้าน อำเภอและจังหวัด อีกทั้งประชาชนเองก็มีความรู้และการปฏิบัติดั้งเดิมในการใช้ยาสมุนไพรและทางเลือกอื่นๆ ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นนั้น

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย อาศัยบนภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดารห่างไกลจากการคมนาคม มีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ ชาวเขาในประเทศไทย (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2532) เหล่านี้แบ่งได้เป็นเผ่าต่างๆ อีก 9 เผ่า ได้แก่ มูเซอ กระเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) ลีซอ เย้า อีเกอ ถิ่นขมุ และลัวะ (ละว้า) มีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 550,000 คน หรือประมาณร้อยละ 1 ของประชากรทั้งประเทศ สำหรับชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทยพบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น

82,310 คน หรือประมาณร้อยละ 14.93 ของประชากรชาวเขาทั้งหมดในประเทศไทย

ปัญหาของชาวเขาใน (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2532) มีลักษณะเป็นวัฏจักรปัญหาเช่นเดียวกับชาวชนบทไทยคือ ความรู้ ความยากจน และความเจ็บป่วย รวมทั้งการมีลูกมากเนื่องจากขาดความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ฐานะยากจน ไม่สามารถไปรับการรักษาในสถานพยาบาลใหญ่ๆ ได้ และรวมทั้งการนิยมใช้วิธีการรักษาดั้งเดิม หรือด้วยความเชื่อดั้งเดิม มีค่านิยมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ความต้องการแรงงานในครัวเรือนขาดการบริการด้านสุขภาพ และการวางแผนครอบครัวอย่างทั่วถึงจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ดังรูปที่ 1)

รูปที่ 1 วัฏจักรปัญหาของชาวเขา

ในระบบการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของชาวม้ง (ซูพินิจ เกษมณี, 2524) ชาวม้งให้ความสำคัญต่อขวัญมากกับเรื่องสุขภาพอนามัยของคน นอกจากนี้ในสังคมม้งยังมีหมอผี และหมอสมุนไพร ซึ่งส่วนใหญ่ชาวม้งยังคงยึดแนวปฏิบัติตามจารีตประเพณีเดิมกันอยู่ ถึงแม้จะมีการยอมรับการแพทย์แผนใหม่กันก็ตาม แต่ก็เป็นการยอมรับร่วมไปกับการปฏิบัติตามจารีตประเพณี ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยที่มีมาจากสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมของชาวม้ง อาจทำให้ทราบถึงผลกระทบและความเกี่ยวข้องกับสภาพ และปัญหาสาธารณสุขของประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติตนที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การเลือกวิธีการรักษาตนเองเมื่อเจ็บป่วยของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ที่บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหาต้องการทราบถึง ปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรม การเลือกวิธีการรักษาตนเองเมื่อเจ็บป่วยของชาวม้งหรือวิธีการรักษาของผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยที่อยู่หมู่บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

ประโยชน์ที่จะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและการบริหารงานสาธารณสุข ด้านการดูแลสุขภาพของชนกลุ่มนี้ให้เหมาะสมต่อไป

นิยามศัพท์

พฤติกรรมอนามัย หมายถึง การปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่พฤติกรรมที่เป็นการกระทำต่อตนเองต่อผู้อื่นทางสังคมและต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์

พฤติกรรม การเลือกวิธีการรักษาตนเองเมื่อเจ็บป่วย หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสวงหาหนทางในครั้งแรกที่จะบำบัดบรรเทา หรือรักษาอาการหรือโรคที่เกิดขึ้นบ่อยกับชาวม้งที่หมู่บ้าน

หนองหอยเก่า ซึ่งอาจเป็นตามที่คุณคนได้เรียนรู้หรือมีประสบการณ์มาในอดีต หรือการเข้ารับการรักษาบำบัดความเจ็บป่วยจากบุคคลอื่น เป็นต้น

ชาวม้ง หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นชาวเขาเผ่าม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ความเจ็บป่วย หมายถึง ความผิดปกติหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านหนองหอยเก่าว่า เป็นความเจ็บป่วยหรือไม่สบาย เป็นอาการหรือโรคที่พบได้บ่อยในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาในขณะนั้น

ครัวเรือน หมายถึง กลุ่มคนชาวม้งที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติอย่างใกล้ชิดกันมาอยู่ร่วมกันในหลังคาเรือนเดียวกัน ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะประกอบด้วยครอบครัวอย่างน้อย 1 ครอบครัว

ผู้นำครอบครัว หมายถึง เป็นชาวม้งที่ให้ข้อมูลในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัวได้ดีที่สุด และหรือ เป็นชาวม้งที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตหรือมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัวนั้นๆ

สมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์หรือแร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างที่เป็นอยู่เดิมตามธรรมชาติ นำมาใช้ในการบำบัด บรรเทา ป้องกันหรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ หรือเพื่อบำรุงร่างกายของมนุษย์

ร้านขายยา หมายถึง ร้านค้าที่มีการดำเนินกิจการขายยาไม่ว่าจะเป็นยาชนิดใดก็ตามจะเป็นร้านที่ได้รับหรือไม่ได้รับใบอนุญาตขายยาจากกระทรวงสาธารณสุขก็ได้

ยาสุด หมายถึง รายการยาหลายๆ ชนิดที่มีสรรพคุณต่างกันบรรจุในซองเดียวกันใช้รับประทานร่วมกันในครั้งเดียว

หมอฟันบ้าน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดหรือมีประสบการณ์ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของประชาชนในหมู่บ้าน โดยที่ประชาชนรับรู้ถึงความรู้ความสามารถ และยอมรับการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved